

Dr. Tarczay Gizella

alakja volt az MTE Tátra Asztalának, nem csupán túráik állandó és aktív résztvevőjeként, hanem az összejöveteleken előadásokat is tartott. Sokoldalú turistamunkájáért többször is jutalomban részesítettek.

A II. világháború végét követő évtizedekben azután Tarczay Gizella nevét

ugyan nem kívánok írni, ám ezen állításom igazolására felmenői legalább két nemzedékének egy-egy tagját meg kell említeni. A nevezettek rövid megemlézése ugyanis némi magyarázattal szolgál arra, hogy milyen belső, családi hatások formáltak mélyen magyar érzelművé Tarczay Gizellát.

Nos, felvidéki cipszer születésű nagypapja, Goldbecher Antal 1949. február 5-én Guyon

Dr. Tarczay Gizella turista, turistaíró és költő emlékezete

Dr. POLGÁRDY GÉZA
(szöveg és kép)

egyáltalán nem emlegették, pontosabban fogalmazva őt is agyonhallgatták – mint sok más jelesünket. Mintha a világon sem lett volna soha. Vajon, miért?

A válasz könnyen megadható. Tarczay Gizella mélyen magyar érzelmű hölgy volt, minden tetteiben, minden megnyilvánulásában, prózai és költői művei is ennek jegyében születtek. Már-

pedig – ha politikai pártnak nem is volt tagja soha, semmiféle pártpolitikai tevékenységet sem fejtett ki – a „szocializmusnak” nevezett tragikus történelmi tévedés internacionalista évtizedei alatt ez éppen elég volt ahhoz, hogy ne vegyenek tudomást a létezéséről... Éppen ezért itt az ideje, hogy kísérletet tegyünk Tarczay Gizella turista, turistaíró és költő méltatlanul feledésre ítélt személyének és értékes művének felidézésére.

A horvátországi Csernikben született 1896. szeptember 19-én, egy korántsem átlagos család cseppét sem hétköznapi története szereplőjeként. Családtörténetet

FOLYÓIRAT A TURISTASÁG ÉS HONISMERET TERJESZTÉSÉRE
KIADJA A MAGYAR TURISTA EGYESÜLET

Az aranygyík városában.

(3 képpel.)

A trianoni szerződés a Felvidékel együtt Selmecbányát is letépte Magyarországtól. Mi már csak könyvekből, apáink, anyáink meséiből ismerjük az aranygyík városát. Nem csoda, hogy örömmel kaptunk az alkalmat, amikor a M. T. E. augusztus elején nyolcnapos túrát hirdetett Selmecbányára és környékre, módot adván a fiatalabb generációnak, hogy a régi Magyarország egy értékes, drága darabját megismerhesse.

Tizenegyen gyűltünk össze augusztus 2-án reggel a Nyugati pályaudvaron. Jó kedvben természetesen nem volt hiány. Mindnyáján örültünk, hogy valahára színről színi-re fogjuk láthatni azt a patinás régi várost, amelyet eddig csak hírből ismertünk.

Drégelypalánkánál kelünk át a trianoni határon. Meglep a cseh fináncok előzetesítése. Nagyon udvariasak, semmi nehézséget nem támasztanak a magyarul beszélő velünk. A Magyar Turista Egyesület jelvényét egész idő alatt nyíltan viseltük és tény, hogy sem a hatóságok, sem egyesek részéről semmiféle zaklatást vagy ellenséges viszületet nem tapasztaltunk.

A megszállás óta még sohasem voltam odát a bizony most nagyon rosszul esett látnom Ipolyságon, ebben a szintista magyar városkában, a tányérsapkás cseh fináncokat, a dohányzósdéken a cseh oroszait. Sebitten megtekintünk Ipolyságot, megebédelünk a robogók tovább Korpona felé. Hátizsákjainkat azonban még Nemetin letesszük a rábúzó az autóbussz-járat sofőrjére, hadd vigye el Selmecbányára; mi majd gyalog megyünk Korponától Selmecig, a hegyeken át.

Ez az, ami sehogysem fért egy jámbor utifrásunk fejébe. Egy korponai magyar utazott velünk és szinte komikus volt látni, mennyire el volt szörnyedve, amikor meghallotta, hogy miben törjük a fejünket. Gyalog Selmecre! Mikor vonat is lehet utazni és autobusszon is lehet menni! Meg vannak ezek boldulva? Mindenesetre nagyon okos dolog volt a nehéz zsákokat előre küldeni, mert a rekkenő melegben így is elég keservesnek ígérkezett a gyaloglás. Éget a nap.

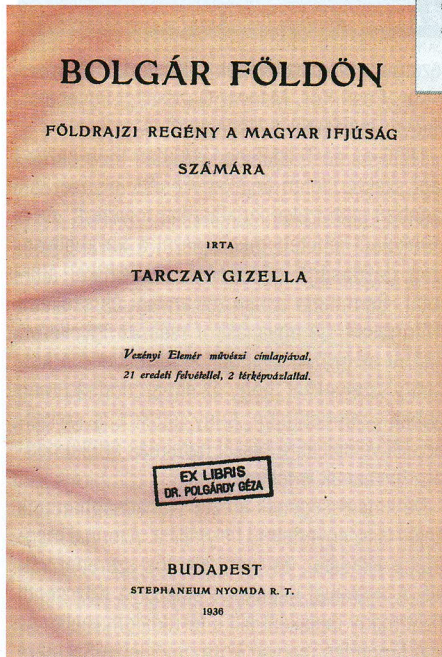
Selmecbányáról szóló, „Az aranygyík városában” című írásának első oldala (Turisták Lapja 1932/11.)

Richárd katonájaként a legendás branyiszközi ütközetben halt hősi halált. Özvegye – a nekünk, turistáknak korántsem ismeretlen vezetőnevet viselő –, iglói Szontagh Janka egyedül nevelte fel három gyermeküket. Köztük Kálmánt, aki a lapunk 2016. évi 6. számában Flórián Károly jeles itteni turista kapcsán már többször emlegetett ősi eperjesi evangélikus kollégium diákja lett. Goldbecher Kálmán itt tette le az érettségi vizsgát is, majd az orvosi hivatást választotta.

Mint Gizella lánya írta: „A bécsi egyetemen folytatta tanulmányait, ahol a németajkú, de magyar érzelmű ifjú miniszteri engedéllyel Tarczayra változtatta a nevét. Ezen a néven avatták őt 1890-ben Bécsben az orvostudományok doktorává.” (Azt már én teszem

„Bolgár földön” című könyvének külső és belső címlapja

hozzá – mintegy a névválasztás magyarázataként –, hogy a Tarcza az orvos apa szülővárosának, Eperjesnek a folyója.)

Az immár Tarczayvá lett Kálmán a gyakorlati gyógyítást az oszmán birodalom városaiban kezdte meg, vezetője volt például a tripoli katonai kórháznak. Itteni élményeiről feleségének írt, fennmaradt – és Gizella lánya által megőrzésre a budapesti Semmelweis Orvostörténeti Múzeum Levéltárának átadott – leveleiben számolt be. Mélységes magyar öntudatát cipster atyjától örökölte, s ezt adta tovább gyermekeinek is.

Szerződése lejártá után Tarczay Kálmán hazajött, és Bártfán lett fűrdőorvos. E várost pedig oly mértékben ismerte és szerette meg,

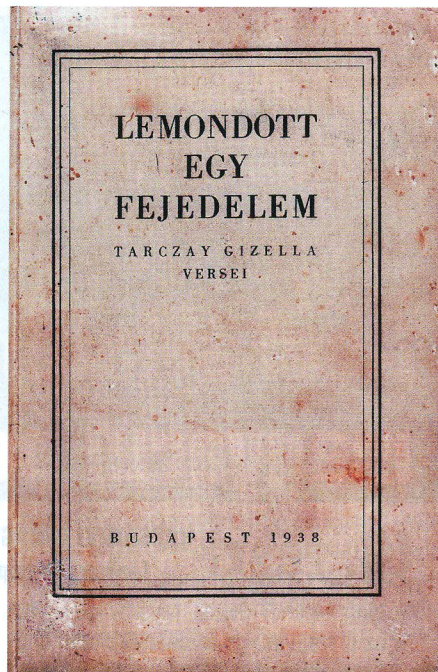
Tarczay Kálmán (1811–1912)

Tarczay Kálmán (1811–1912.)

ugyancsak igénylő külkereskedelemben kereste.

Írásai közben nem csupán a Turisták Lapjában láttak napvilágot, de más-
hol is – és mást, elsősorban költeményeket is írt. Utóbbiak között nem kevés a természet szépsége előtt hódoló, turistaköltőként alkotott verse, melyek közül kettőt – a „Jégtemplomban” és „Az erdő zsoldárt énekel” címűeket – mellékelten be is mutatok. Versesköteteinek – Búzaszem (1933.), Lemon-
dott egy fejedelem (1938.), Hazatérés (1940.), Hullám-
verés (1943.) – némelyike horvátul és németül is megjelent.

Jelentős prózai műve az 1936-ban kiadott „Bolgár földön”. Nyelvismerete révén szépirodalmi műveket is fordított. Miután a negyve-

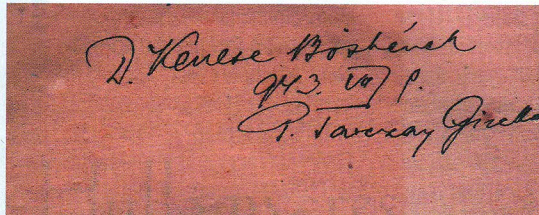
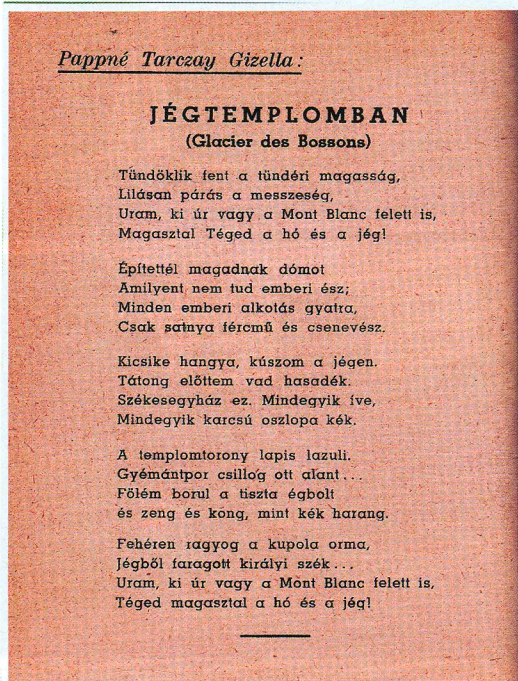

Az 1938-ban megjelent verseskötetének külső borítója

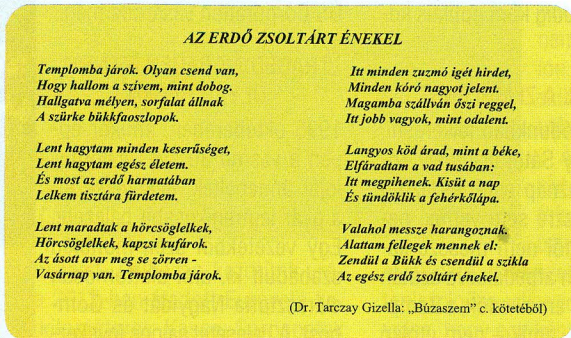
Bolgár kétezersek (1940.).

Dr. Tarczay Gizella 1981. január 18-án hunyt el. Sok-sok versében fájlalta Trianont, s ezt a szocializmus idején nem bocsátották meg neki. Ezekkel a költeményeivel mintegy kiírta magát a létezésből.

Ideje volt, hogy megemlékezzünk róla! Igaz, a 2000-es évek elején, a Ménrót Kiadónál megjelentetett Trianon ellenes versantológiába barátimmal több költeményét is beválogattuk.

Egy Tarczay-dedikáció

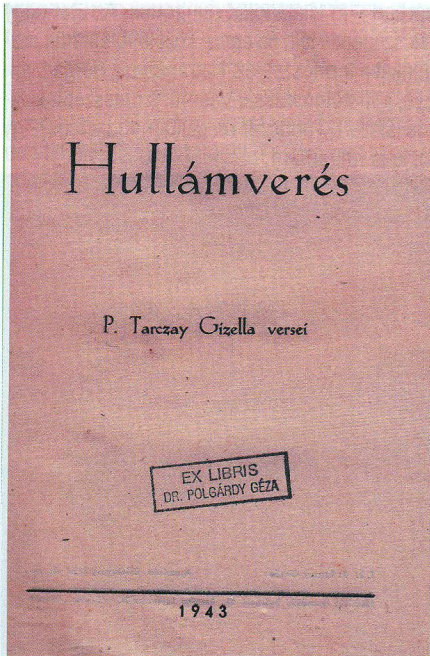

„Az erdő zsoldárt énekel” című verse

nes évek elején férjhez ment Papp Józsefhez, verseit ettől kezdve P. Tarczay Gizella vagy Pappné Tarczay Gizella néven jegezte. Folyamatosan tudósításokat írt magyarul a szlovén és horvát turistaegyesületek munkájáról. Így a zágrábi Sijeme nevű klub tevékenységéről, ahol maga is tag volt.

Érdekesség, hogy 1926-ban horvatra fordította Bátor Béla Hajnalhasadás című turistavígjátékát, sőt a darab zágrábi előadását ő rendezte és maga alakította a főhősnőt is. Visszhangos sikerrel!

A Turisták Lapjában megjelent összes írása címének felsorolására nincs helyünk, néhányát azonban megemlítem: A Sijeme (1927.), Krvavec, 1853 m (1928.), Grossvenediger (1929.), A Triglav, 2863 m (1931.), Az aranygyík városában (1932.), A zsámbéki romok előtt (1934.), Húsvét a Cserhát belsejében (1935.), Két nap az Északi-Börzsönyben (1936.), Horvát hegyek között (1938.), **A Hullámverés című, 1943-ban megjelent kötetének belső címlapja**

A Jégtemplomban című verse

hogy „Kurort Bartfeld” címen (Kassa 1877.) német nyelvű monográfiát jelentetett meg róla. E helytörténeti munkája lányára tett hatásán túl is indokoltá teszi nevének említését, mi több, arcképének mellékelte bemutatását is – annak ellenére, hogy jelen írás nem róla szól.

Tarczay doktor sehol sem lelta meg a helyét hosszú időre, valami belső nyugtalanság mindig, mindenhol továbbbúzt. Életének utolsó évtizedeit Boszniában és Horvátországban élte le, nyugdíjba vonulva egyik fiához, Zágrábba költözött. Itt is hunyt el 1912-ben.

Regéczy Nagy Jolán személyében ugyan miskolci születésű hölgyet vett feleségül, Gizella lánya azonban délen, mint már említettem, a horvátországi, Csernikben született. Középiskoláit Csurgón, az egyetemet Zágrábban végezte el horvát nyelven, és filozófiából itt doktorált. S ha nem is beszélt tíz nyelven, mint édesapja, kenyerét főleg a nyelvtudást